

Wat het geheugen ziet

De foto's van Johan Nieuwenhuize

Op de foto's van Johan Nieuwenhuize (Oost-Souburg, 1980, woont en werkt in Den Haag) weet je nooit helemaal precies wat je ziet. Hoe perfect en scherp ze ook genomen zijn, ze laten je als kijker gissen naar de herkomst van het beeld. Althans op het eerste oog. Een foto van bijvoorbeeld een blauwe lucht is zo ingezoomd dat de context uit het beeld verdwenen is. Precies dat wat we nodig denken te hebben om het beeld te herkennen en te benoemen als iets uit onze werkelijkheid. Wat overblijft is abstractie. Maar we herkennen niks, althans niet in eerste instantie.

Wat we zien zijn foto's als schilderkunstige beelden. De foto's van Johan Nieuwenhuize zijn geabstraheerde opnames van de werkelijkheid, in die zin dat ze zijn teruggebracht tot vorm, kleur en structuur. Een foto als een schilderij. Een lucht is een blauwe monochroom geworden, een lichtbak een rasterstructuur. Het zonlicht op luxaflex een kleurenspectrum en een lap stof wordt van heel dichtbij een ritme van lijnen in licht en schaduw.

Door zo nauwkeurig en scherp in te zoomen op details maakt hij het beeld los van de functie en het detail los van het geheel waar het organisch deel van uit maakt. Daarmee verdwijnt het herkenbare object uit beeld en weten wij niet meer wat we zien. Maar dat verdragen we niet, we willen weten en betekenis geven. En als we met dat wat het feitelijke beeld ons aanlevert niet verder kunnen, gaan we associëren en koppelen het abstracte fotobeeld aan iets wat we (denken te) herkennen. Intuïtief raadplegen we ons geheugen en schakelen we over op onze particuliere beelden die daar opgeslagen liggen. Johan Nieuwenhuize laat ons echt kijken naar iets uit onze wereld zonder dat we nog weten wat het exact is.

Dat levert prachtige beelden op. Autonome beelden die zich in alle schoonheid aandienen om door ons gezien en begrepen te worden, maar niet vrijblijvend. Op foto's van een lucht heeft hij als titel een plaats en een tijdsaanduiding afgedrukt. Meestal plaatsen en data die in ons collectieve geheugen verbonden zijn met markante gebeurtenissen, 9/11 om maar iets te noemen. Met die koppeling verandert het beeld grondig van betekenis. De feitelijke benoeming ontnemt het beeld de aanvankelijke onschuld en transformeert het in een beladen herinnering. De foto wordt een projectiescherm voor onze herinnering en die kan net zo goed collectief zijn als individueel: de foto krijgt ineens een andere betekenis, hoe dan ook.

In dat associatieve transformatieproces heeft de kunstenaar een bijzondere positie. Johan Nieuwenhuize beschouwt zichzelf als de aanjager van de associatie. Hij kiest en levert het beeld dat vervolgens door de kijker een eigen kant wordt opgestuurd. Een foto van hem opent de snelweg naar de verbeelding en daaraan gekoppeld de beleving. De fotograaf reikt aan, de kijker ontvangt en maakt het beeld af. Wij als kijkers hebben ons eigen geheugen en onze eigen verbeelding en die bepalen uiteindelijk wat wij zien.

In zijn recente boek, getiteld IMG_, heeft hij datum en plaats zelfs helemaal weggelaten in de foto. Het is aan de kijker om te kijken en vrij te associëren. Alhoewel, helemaal vrij laat de kunstenaar het toch niet. De volgorde van de foto's in het boek is zo uitgekiend dat ze een context vormen. Door een aantal foto's af te drukken op uitklapbare pagina's zien we in plaats van de normale twee nu drie beelden naast elkaar die een visuele relatie met elkaar aangaan.

Een relatie die veranderbaar is. Deze presentatie is te vergelijken met een opstelling die hij in 2011 realiseerde in de Kabinetten van De Vleeshal, onder de titel Collected Memory. Een vijftiental foto's met de van hem bekende abstracte beelden had hij op aluminiumplaten gemonteerd en die platen rechtop op de vloer geplaatst. De opstelling was gefixeerd, de bezoekers bewogen er langs en omheen en maakten zo een steeds veranderende visuele relatie tussen de foto's. Uiteraard, met ieders eigen associaties en herinneringen. Want dat is waar hij altijd op uit is: het triggeren van het geheugen, individueel en collectief.

Met zijn benadering stelt Johan Nieuwenhuize in essentie het medium fotografie aan de orde. Een medium dat lijkt de feitelijke werkelijkheid te registreren maar dat tegelijkertijd volkomen manipuleerbaar is, en dus au fond onbetrouwbaar, althans als we verwachten dat het plaatje helemaal samenvalt met de werkelijkheid die wij denken te denken.

Alleen de uitsnede en het inzoomen alleen al zijn een manier om het beeld naar je toe te trekken en de kijker op een ander been te zetten.

Opvallend toch hoe men zo bereid is de fotografie altijd het voordeel van de twijfel te gunnen. Als we maar iets herkennen, is het goed. Wij willen voor de belofte vallen dat een foto waar is, d.w.z. verslag doet van iets uit de werkelijkheid. En als dat niet meteen en ondubbelzinnig mogelijk is, dan sluipt de twijfel binnen. Zoals in de foto's van Johan Nieuwenhuize. Want die dwingt ons de vraag te stellen waar we eigenlijk naar kijken.

Het gaat Johan Nieuwenhuize niet om de objectieve en feitelijke werkelijkheid, en nog minder om de waarheid, maar om iemands subjectieve werkelijkheid. Dat is waar het om gaat: niet wat iets is, maar wat iets kan zijn, voor een individu, op een bepaalde plaats en op een zeker moment. Zo subjectief en 'onbetrouwbaar' kan dus fotografie zijn. En prachtig.

Frits de Coninck, oktober 2015

Dit artikel is geschreven naar aanleiding van een gesprek in de studio van Johan Nieuwenhuize op 23 september 2015 en gepubliceerd in Zeeuws Tijdschrift van december 2015.